

KÖNYVTÁRI MUNKA

Az áremelkedések és a valuta-cserearányok változásainak kedvezőtlen hatása a szakkönyvtárakra

Az ipari vállalatoknak korszerű szakkönyvtárat kell fenntartaniuk és továbbfejleszteniük műszaki és kutató-gárdájuk, valamint egyéb alkalmazottaik számára. *E könyvtárak fejlesztésének azonban komoly akadálya lett a tudományos és műszaki irodalom árában észlelhető nagy emelkedés, valamint az egyes államok pénznemei közötti kedvezőtlen cserearány-eltolódás, valutaárfolyam-változás.* Az említett okok miatt a műszaki könyvtárak helyzete különösen súlyossá vált a fejlődő országokban, köztük Indiában is. Ennek érzékeltetésére szolgálnak az alábbi adatok, amelyeknek tanulságai azonban általános érdekű tényekre és szempontokra hívják fel a figyelmet.

Indiában a jelentősebb könyvtárak anyaga idegen eredetű, elsősorban angol nyelvű kiadvány, ezek túlnyomó részét Angliából és az USA-ból szerzik be. Mellettük lényegesen kisebb, de számottevő mértékben megtalálhatók még az NSZK-ból és a Svájc-ból származó kiadványok is.

A rendelkezésre álló adatok szerint az 1970 óta Angliából beszerzett természettudományi és műszaki kiadványok árában – a beszerzés egészét tekintve – 113,1% emelkedés tapasztalható, ezen belül azonban egyes kiadványok áremelkedése jóval nagyobb. Így pl. 13 vezető asztronómiai és asztrofizikai szakfolyóirat tekintetében az áremelkedés 186,4%, 29 atomfizikai és műszaki folyóirat esetében 144,1%, továbbá 42 nagy használatnak örvendő matematikai és statisztikai folyóirat esetében 139,2%; 22 biofizikai, biokémiai és mikrobiológiai folyóiratnál pedig 151,18%. Természetesen ezek az egyes folyóiratkategóriákra megadott átlagos áremelkedések egyes folyóiratoknál még ennél is magasabb áremelkedést jelentenek.

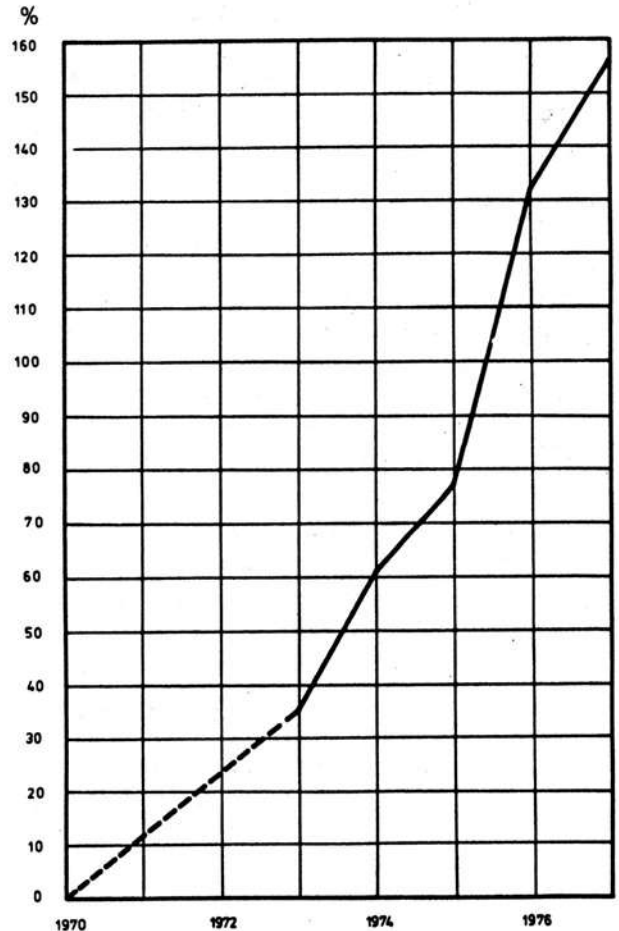
Ami az *amerikai szakfolyóiratokat* illeti, ezeknél évi 13%-os áremelkedés állapítható meg. Az áremelkedés a kémiai, fizikai és a mérnöki folyóiratok esetében a legnagyobb, pl. az 1971–1972-es évek viszonylatában 20%, a következő évben pedig 22%. A felmérések szerint azok a folyóiratok, amelyeket a kereskedelmi vállalatok adnak ki, ötször-hatszor annyiba kerülnek, mint a tudományos egyesületek vagy társaságok által publikált folyóiratok. Indiában, mivel az érintett külföldi valuták cserearánya a rúpiával kapcsolatban kedvezőtlen, az árdrágulások még hátrányosabban érintik a könyvtárak állományfejlődését.

Az 1. táblázat a folyóiratok előfizetési díjának meredek növekedési tendenciáját mutatja. A közölt adatok az 1970., 1973., 1974., 1975., 1976. és 1977. évekre

1. táblázat

Műszaki folyóiratok előfizetési díjának növekedése 1970–1977.

	1970	1977
Acta Metallurgica	\$ 75	\$ 165
Analyst	£ 15	£ 87
Engineering Materials and Design	£ 3	£ 12
Engineering Fracture Mechanics	\$ 60	\$ 110
Iron and Steel Engineering	£ 10	\$ 20
Material Science and Engineering	SF 500	SF 800
Metal Abstracts	\$ 380	\$ 672
Metallurgist	\$ 125	\$ 220
Metal Science and Heat Treatment	\$ 95	\$ 209
New Scientists	£ 4	£ 20
Operation Research Quarterly	£ 14	£ 60
Review of Scientific Instruments	\$ 25	\$ 54
Scripta Metallurgica	\$ 45	\$ 85
Stahl und Eisen	DM 120	DM 165
Steel in the USSR	£ 30	£ 70
Steel Times	£ 6	£ 20
Refractories	\$ 95	\$ 198

1. ábra A folyóirat-előfizetési díjak százalékos növekedése 1970–1977.

2. táblázat

Néhány nélkülözhetetlen kiadvány árának alakulása az utóbbi években

Cím	Kiadás		Ár	Megjegyzés
	sorszáma	és éve		
The Making, Shaping and Treating of Steel	7.	1957	45 Rúpia	
	8.	1964	80 Rúpia	
	9.	1971	220 Rúpia	
Dewey Decimal Classification	15.	1951	135 Rúpia	
	16.	1958	165 Rúpia	
	17.	1967	200 Rúpia	
	18.	1971	322 Rúpia	
	19.	1976	405 Rúpia	
ASTM Standards		1972	414 \$	Tagsági díj szerinti árak, különben ennek kétszerese
		1973	465 \$	
		1974	550 \$	
		1975	585 \$	
		1976	775 \$	
		1977	840 \$	
S A E Handbook		1971	40 \$	
		1974	50 \$	
Metals Handbook	1. köt.	1961	10 \$	Jelenleg az 1. köt. ára 47–50 \$, a 2. köt. ára 54 \$.
	6. köt.	1971	14,75 \$	
	7. köt.	1972	15,75 \$	
	8. köt.	1973	19,50 \$	
	9. köt.	1974	25,00 \$	
	10. köt.	1975	25,50 \$	
Metal Statistics		1971	8,40 \$	
		1975	20 \$	
World Stainless Steel Statistics		1972	15 £	
		1973	20 £	
		1974	25 £	
		1975	25 £	
		1976	28 £	
Refractories for Iron & Steel Making		1974	10 £	
		1975	15 £	
Electroslag Refinery		1974	9 £	
		1975	15 £	
Vacuum Degassing		1974	1,50 £	
		1975	3,20 £	
British Standard 970		1969	0,75 £	
		1973	26,30 £	

vonatkoznak. Az 1. táblázat az egyszerűbb áttekinthetőség érdekében csak az 1970. és az 1977. évi adatokat ragadja ki a tendencia érzékeltetésére.

Az előfizetési díjak évi alakulását az 1. ábra szemlélteti.

Sok indiai könyvtár tagja hazai és külföldi tudományos egyesületnek vagy társaságnak, és így számos folyóiratot díjtalanul, vagy kedvezményes előfizetési díjért kapnak. A tudományos egyesületek tagsági díjai azonban szintén ugrásszerűen emelkednek. Az ASM (American Society for Metals = Amerikai Fémipari Társaság) és ASTM (American Society for Testing Materials = Amerikai Anyagvizsgáló Társaság) újabban 30%, illetve 50%-os tagsági díj emelést hajtott végre. Japánban általában ugyancsak 30%-os tagsági díj emelés történt.

Ez alól a törekvés alól nem kivételek az indiai partnerintézmények sem, bár kétségtelen, hogy lényeges árengedményt nyújtanak tagjaiknak kiadványaik árából, azonban a kedvezmények a tagsági díjak felemelése következtében lényegében csökkenő tendenciát mutatnak.

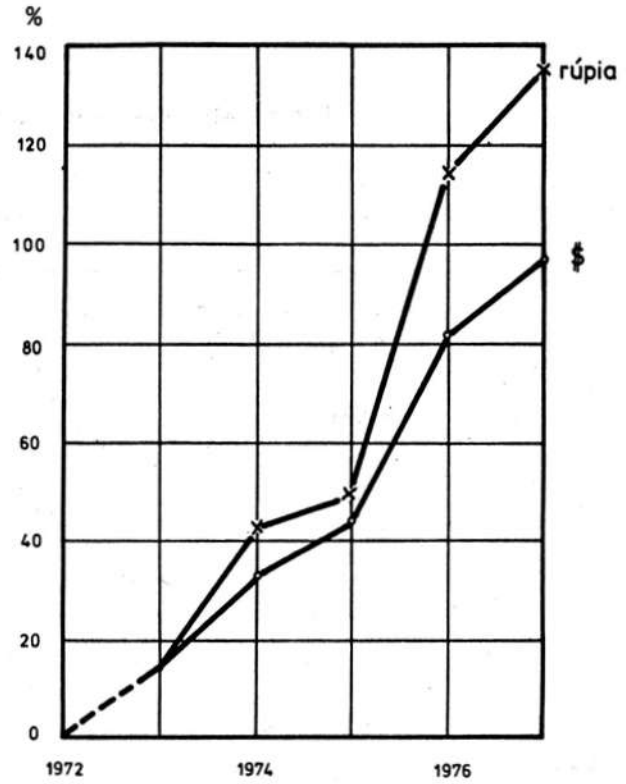
Az áremelkedések természetesen nemcsak a folyóiratok előfizetését, hanem a könyvek és egyéb kiadványok beszerzését is érintik. A cikk ezzel kapcsolatban is hoz fel néhány példát a nélkülözhetetlennek tartott kiadványok köréből (2. táblázat).

A 2. ábra az USA-ban kiadott könyvek áremelkedésének tendenciáját mutatja. Az ábra feltünteti az árak alakulását – a kedvezőtlen valuta-cserearány figyelembevételével – indiai rúpiában is.

A cikk közelebbről is elemzi az indiai könyvtárak állományfejlesztése szempontjából legfontosabb, már említett 4 állam valutájának és az indiai rúpiának egymáshoz való viszonyát, az ebben bekövetkezett változásokat. Bázisévül 1964-et veszi, majd közli a jelenlegi cserearányokat:

	1964-ben	1977-ben	
1 USA \$	4,00 Rúpia	9,70 Rúpia	(128,93% emelkedés)
1 angol £	13,00 Rúpia	16,00 Rúpia	(14,29% emelkedés)
1 DM	1,13 Rúpia	3,80 Rúpia	(236,28% emelkedés)
1 svájci frank (1971-ben)	1,50 Rúpia	3,90 Rúpia	(160,00% emelkedés)

Összefoglalva elmondható, hogy az 1970. évet bázis-évnak tekintve, az általános áremelkedés napjainkig mintegy 160% volt, míg a könyvtárak beszerzési kerete – egy-két kivételtől eltekintve – csökkenő tendenciát mutat. Az áremelkedéseken és a valutaarányok romlásán túlmenően azonban Indiában jelentkezik egy újabb probléma is, amely további áremelkedést idéz elő: a helyi ügynökök, illetve könyvkereskedők a valutaárfolyamot

2. ábra Az USA-ban megjelent könyvek árának százalékos emelkedése 1972–1977.

rendszerint a hivatalosnál magasabban számolják. További problémát okoz az is, hogy a könyvkereskedők a különböző államokban megjelent kiadványok árát a kiadó ország pénzneme helyett USA dollárra átszámítva számlázzák, ami további ármanipulációkra nyújt lehetőséget.

/BASU, A. K. – GHOSH, K. K.: Impact of price hike and rising foreign exchange conversion rates on special libraries. = *Annals of Library Science and Documentation*, 24. köt. 2. sz. 1977. p. 86–91.)

(Balázs János)

Mikrofilm a könyvtárakban

1. Bevezetés

A mikrofilmelőállítás és alkalmazás gyors fejlődésének következményeként ma már egyetlen könyvtáros sem hagyhatja figyelmen kívül a mikrofilmet, nélküle nem gondolhat hatékony és megalapozott információkezelésre. Más előnyök mellett a mikrofilm révén váltak hozzáférhetővé szélesebb körben a legnagyobb könyvtá-